

Emlékezésünkben visszanéztünk, de előre is, hiszen éppen Kodály az, aki tanításával arra sarkall bennünket, hogy a lelki-szellemi felemelkedés egy társadalom, azon belül az egyén szintjén elengedhetetlen ahhoz, hogy emberebb emberek legyünk és maradjunk. Folyton folyvást kereste a saját kora problematikájának megoldására való válaszokat. Ő mindig előre tekintett, s ha élne, ma is ezt tenné. Olvassuk írásait, gondolkozzunk el felvetésein, tanácsain! Gondolkodjunk el azon, hogy a jelenkor értékzavarára mi lehetne az ő válasza, s hátha megleljük benne a sajátunkat is!

Rápli Györgyi

Kertész Lajos előadása

Kodály Zoltán születésének 137. évfordulóján a Magyar Kodály Társaság ünnepi ülésén

Tisztelt ünneplők, 1882. december 16-ára, Kodály Zoltán születésnapjára emlékezők!

A Magyar Kodály Társaság négy évtizedében több alkalommal mondtam beszédet a zeneszerző születésének, halálának emléknapján, itt a Körönd-i emléktábla előtt, majd ebben a teremben, valamint a Farkasréti temetőben, a Kossuth Rádióban és természetesen valamikori Tanintézetekben. Arra már nem gondoltam, hogy magas életkoromban megérem ezt a mostani megtiszteltetést.

Ma már kevesen vagyunk, akik még elmondhatjuk, hogy láttuk az élő Kodályt, emlékezünk hangjára, mozgására, sőt tanítványai voltunk és személyesen is ismertük. S talán még kevesebben, akik a Kodály rendkívüliségének aurájában kapott fényt máig is szívünkben őrizhetjük.

Kodály Zoltán népzene tanárom volt. 1954-ben akadémista éveim utolsó hónapjában Bösendorfer zongoráján – otthonában – előjátszhattam a hét darabból álló ciklust, az op. 11-et. A megbeszélte időpontban tanárommal megjelentünk és a Mester szívélyesen fogadott bennünket. Leültem a hangszer elé, Kodály és tanárom Antal István mind jobban belemelegedett a beszélgetésbe. Sokszor borsos megjegyzésekkel boncolgatták az illetékes minisztérium és a zene ügyének áldatlan állapotát. Majd a Mester a zongorához, mellém húzta a székét, én elkezdtem játszani. Az egyes darabok után, ha volt Kodálynak valamilyen megjegyzése, az mindig kizárólag a kottában pontosan rögzített kottaképpel volt kapcsolat: artikuláció, frazeálás, dinamika, ritmus, tempó. Megszívlelendő tanácsa volt, hogy mivel ezek a kompozíciók nagyon közel állnak egymáshoz hangulatban és karakterben, ajánlatos hangversenyen a ciklusból kiemelve csak egyet-kettőt megszólaltatni. Gondolhatják, hogy milyen izgalommal vártam, hogy mit mond a Mester, amikor befejeztem ezt a nagy lélegzetű ciklust. De nem mondott semmit, halálos csend volt.

Azt sem mondta, hogy „jól van fiam”, vagy „gyakorolja még egy kicsit”. Én akkor még nem fogtam fel igazán, hogy a Tanár úr figyelmével lényegre mutató zenei tanácsaival ráütötte játékomra a hitelesség bélyegét. Bírálatot akkor kaptam és a reám helyezett felelősséget még azzal is nyomatékositotta, hogy számomra váratlanul megjelent a diploma koncertemen. Végighallgatta műsoromat, melyre a Zeneakadémia nagytermében került sor. Nem is volt olyan hangversenyem azóta, hogy Kodály művet ne játszottam volna. Ha a műsorban nem szerepelt, a ráadásban bizonyára igen.

Elmondhatom, hogy nagy idők tanúja voltam és csodálatos eseményeket élhettem meg. Gondolok azokra a forradalmat megelőző születésnap-i hangversenyekre, amelyekre Kodály Zoltán jelenlétében a Zeneakadémián, vagy az Operában került sor. Ferencsik János a pálcáját fel sem emelte, mi már fennállva Kodályt ünnepeltük. Valami olyan orkán erejű taps, éljenzés robbant ki az elhangzott művek után, amilyen akkor lehetett, amikor Liszt 1839 decemberében eljásztotta saját Rákóczi indulóját. A magyar értelmiség ekkor már a világhírű zeneszerzőt úgy ünnepelte, mint vezéralakját, aki nemzetünk életében irányt mutató lángoszloppá magasodott.

Az Operaházban a Hány János toborzója után az elementáris lelkese-dés Kodályt a színpadra kényszerítette. Ahogy fellépett, a huszárok spon-tán felkapták, s valóban mint egy vezért pajzsra emelték. Abban az eufó-rikus hangulatban ez természetesnek tűnt nekem is, csak az Opera igaz-gatója, Tóth Aladár gondolta másként. Beszaladt a színpad közepére és kiszabadította az idős Mestert a lelkes huszárok kezéből az ünnepi vihar szűnni nem akaró tombolásában.

Azután jött 1956 október 23-án a 12 napig tartó csoda. Ádám Jenő tanár úr nekem személyesen mondta, hogy amikor Kodály meghallotta a forradalom kitörésének a hírért – ha jól emlékszem –, a rá jellemző tö-mörséggel és bölcsességgel így fogalmazott: „Úgy látszik, a száraz nádban még van egy kis nedv”.

Ezt követte a véres tragédia, a kegyetlen bosszú és szívünkben a Zrínyi Szózatának bátor hangja A „ne bánts d a magyart” lefojtott, fájdalmas jajjá csendesedett.

A következő években három alkalommal már nem volt hagyományos születésnap-i koncert. Majd csak 1959-ben, december 18-án, az is való-sággal eldugva a Váci utcai Bartók teremben. A műsoron a Tátrai vonós-négyes, Török Erzs, Palló Imre mellett én, mint szólista szerepeltem. Ezek a személyesen átélt, napsugárban tündöklő, majd árnyékba taszított születésnap-i koncertek emlékezetemnek féltve őrzött kincsei, magyar zenénknek, nemzetünknek pedig már történelem.

Ma ismét sötét felhőket kerget történelmünk szele hazánk felé. A glo-bális, szélsőséges liberális ideológia a pénz hatalmával sátáni találékony-sággal akarja gyermekeinket, ifjúságunkat megmérgezni. Nagy a veszély.

Ezt már felelőtlenség nem tudomásul venni. Kodály Zoltán tudta, fél életét rá is szánta, hogy népünk megmaradásának záloga a gyermek, az iskola, az ősi talajban gyökerező nyelvünk, a néphagyományunk, a reá épülő sajátosan magyar, egyetemes értékű kultúránk. A Magyar Kodály Társaságnak kedves harcos társaim, ma már nem kopogtatni, hanem szenvedélyesen dörömbölni kell az oktatás, a kultúra, a különböző médiumokilletékes fórumainak az ajtaján. Kodály rendíthetetlen hitével és tanításával, ahogy ő mondta: „a magyarságba nem lehet beleszületni, azt újból és újból meg kell tanulni... olyan kevesen vagyunk, hogy a műveletlenség luxusát egy magyar sem engedheti meg magának”. Annak a Kodály Zoltánnak a hitével, akit hat és fél évtizeddel ezelőtt egy ilyen napon úgy ünnepeltünk, mint a XX. század kiemelkedő magyar lángelméi között a legnagyobb magyart. Annak a Kodálynak ott kell lennie az iskolák tankönyveiben, nemcsak az ének-zeneiben, hanem a történelem, az irodalom lapjain is. A kodályi szellemnek át kell hatnia a felsőoktatást, különösen a pedagógus hallgatók pályára, hivatásra való felkészítését! Vissza kell szerezni Kodály világhírű zenepedagógiájának a megbecsülését és érvényesítését hazánkban, a népdal, a közösségi éneklés, a hangszereken való játék, a művészi muzsika művelésének és értő, szerető hallgatásának az örömét. A szeretetben meghidegülő társadalmunkban az értékes zene nélkülözhetetlen gyógyír, mert segíti az embernek az emberrel, embernek az Istennel, embernek a hazával való őszinte, bensőséges kapcsolatát.

Kertész Lajos

Amikor felhangzik a Psalmus Hungaricus eget ostromló imádsága, amikor szívünket simogatja a Pünkösödölő varázslatos szépsége, amikor magával ragad a Galántai táncok kódájának fergeteges lendülete, amikor a televízió képernyőjén a „Felszállott a páva” nemes vetélkedőjében megjelennek az éneklő, táncoló, népi hangszereken játszó káprázatos teljesítménnyel szereplő gyermekek, akkor kigyúlnak bennünk a büszkeség és a reménység csillagai. Úgy látszik, „a száraz nádban még mindig van nedv”, tehetséges népünkben szabadságvágy és boldog életet kovácsoló akarát. Én hiszem, hogy a Kárpát medencében és a diaszpórában élő magyarságnak, Kodály nemzetének van Istentől kapott küldetése. Ezt a hitet, reménységet az öregember alázatával adom át, mint stafétabotot az utánam jövő nemzedékeknek: „nem sokaság, hanem lélek, szabad nép tesz csuda dolgokat. Úgy legyen!